

BIAŁORUŚ OCZAMI SPOŁECZEŃSTWA POLSKIEGO

B. Pliszka, A. Wrona, D. Rajewska, A. Rychalska,
S. Sobczak, K. Stankiewicz

Politechnika Śląska, Gliwice, Polska

W artykule jest przedstawiony obraz Białorusi w świadomości polskiego społeczeństwa na podstawie analizy tekstów środków masowego przekazu oraz opinii publicznej.

Od 1992 Białoruś i Polska oficjalnie zawiązały relacje międzynarodowe, ponadto Polska była jednym z pierwszych krajów które uznały niepodległość Białorusi. Ceremonia nawiązania relacji dyplomatycznych miała miejsce 2 marca 1992 r., a podpisanie Traktatu o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy trzy miesiące później. Podpisy pod dokumentem 23 czerwca złożyli w Warszawie – prezydent Polski Lech Wałęsa i przewodniczący Rady Najwyższej Białorusi Stanisław Szuszkiewicz. Ze względu na wspólną historię, bliskie sąsiedztwo oraz tradycje Białoruś jest ważnym partnerem Polski.

Podstawą tego są codzienne relacje gospodarcze, wzajemne zainteresowanie wydarzeniami z dziedziny kultury oraz bieżące relacje społeczne. Białoruś i Polska stopniowo rozwijają dialog dwustronny. Przykładem tego są spotkania bilateralne na szczeblu centralnym i regionalnym, wspólne fora gospodarcze, konsultacje polityczne, udział przedstawicieli polskiej i białoruskiej administracji w wydarzeniach o profilu politycznym, gospodarczym i kulturalnym na terenie Polski i Białorusi.

Olbrzymi wpływ na obecne stosunki białorusko-polskie ma kwestia istnienia dużej mniejszości polskiej – ponad 0,4 miliona Polaków na Białorusi. Władze polskie i przedstawiciele mniejszości dążą do tego, by móc pielęgnować swą narodowość, zwyczaje, uczyć dzieci o Polsce i w języku polskim.

Podczas przeprowadzonego w 2011 r. *Narodowego spisu powszechnego ludności i mieszkań* narodowość białoruską zadeklarowało 43880 obywateli polskich (wedle danych poprzedniego spisu z 2002 r. liczebność mniejszości białoruskiej wynosiła 47640 osób), w tym: w województwie podlaskim – 38358 osób (według Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z 2002 r. – 46041), mazowieckim 1576 (według Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z 2002 r. – 541), warmińsko-mazurskim 600 (według Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z 2002 r. – 226). Największe skupiska obywateli polskich narodowości białoruskiej znajdują się w południowo-wschodnich powiatach województwa podlaskiego: Wedle danych Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z 2002 r. mniejszość białoruska stanowiła w powiecie hajnowskim – 39,1 % mieszkańców powiatu, bielskim – 19,80 % mieszkańców powiatu, siemiatyckim – 3,46 % mieszkańców powiatu, białostockim – 3,2 % mieszkańców powiatu i w Białymstoku (mieście na prawach powiatu) – 2,53 % mieszkańców. Według danych Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z 2011 r. na terenie 9 gmin województwa podlaskiego przedstawiciele mniejszości białoruskiej stanowią obecnie ponad 20 % mieszkańców gminy, w tym w 4 – ponad 50 %.

W Parlamencie zasiada jeden przedstawiciel mniejszości białoruskiej wybrany z listy Sojuszu Lewicy Demokratycznej. W wyborach samorządowych przeprowadzonych w 2010 r. mniejszość białoruska nie wystawiła swoich komitetów wyborczych. Kandydaci należący do mniejszości startowali zarówno z list ogólnokrajowych partii politycznych, jak i lokalnych komitetów wyborczych. W wyniku wyborów kandydaci należący do mniejszości zasiedli w radach gmin i powiatów województwa podlaskiego zamieszkanym przez mniejszość białoruską oraz w sejmiku województwa. W gminach zamieszkanym przez zwarte skupiska mniejszości białoruskiej kandydaci należący do mniejszości pełnią

funkcję wójtów gmin. Przedstawiciele mniejszości białoruskiej pełnią także funkcje starostów i wicestarostów w niektórych powiatach Województwa Podlaskiego zamieszkałych przez zwarte skupiska osób należących do tej mniejszości.

W roku szkolnym 2012/2013 języka białoruskiego uczyło się w 47 placówkach oświatowych 3148 uczniów należących do tej mniejszości (wedle danych Ministerstwa Edukacji Narodowej – stan na 30 września 2012 r.).

Zdecydowana większość przedstawicieli mniejszości białoruskiej należy do Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego.

Polskę i Białoruś łączą również badania zasobów dziedzictwa kulturowego regionu Puszczy Białowieskiej. Realizując pilotażowy program inwentaryzacji zabytków w ramach międzynarodowego projektu „Puszcza bez granic”. Finansowany był on ze środków Duńskiej Agencji Ochrony Środowiska – Biuro Współpracy Ochrony Środowiska w Europie Centralnej i Wschodniej (DANCEE). Projekt realizowany był po obu stronach granicy białorusko-polskiej, na obszarze regionu Puszczy Białowieskiej, w ścisłej współpracy z Białowieskim Parkiem Narodowym (BPN) i Parkiem Narodowym „Białowieska Puszcza” (PNBP). Podjęte działania stały się podstawą do wzmocnienia współpracy międzynarodowej, szczególnie kontaktów transgranicznych i rozwoju partnerskiej współpracy różnych środowisk; wymiany doświadczeń, informacji i wiedzy merytorycznej pomiędzy partnerami; odkrywania i wzmacniania poczucia lokalnej tożsamości i znaczenia lokalnego dziedzictwa wśród społeczności miejscowych; zainicjowania powstawania społecznych form ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego; kreowania formy ekonomicznego rozwoju społeczności lokalnych przyjaznej przyrodzie, kulturze i tradycji.

W lutym 2019 r. odbyła się pierwsza oficjalna wizyta do Polski Przewodniczącego Rady Republiki Zgromadzenia Narodowego Republiki Białoruś.

Między Białorusią a Polską stworzono szereg dwustronnych międzyrządowych mechanizmów współpracy, które zademonstrowały swoją skuteczność (Komisja do spraw współpracy gospodarczej, Komisja transgraniczna, Komisja do spraw dziedzictwa kulturowo-historycznego i inne). Odbywają się regularne konsultacje między ministerstwami spraw zagranicznych obu państw: na szczeblu wiceministrów oraz kierowników stosownych departamentów. Białoruś jest zainteresowana przyjaznymi i dobrosąsiedzkimi relacjami z Polską i ich rozwojem we wszystkich obszarach: politycznym, gospodarczym, humanitarnym, kulturalnym, naukowym i innych.

Mimo że na tle innych krajów Europejskich Białoruś dalej ma „łatkę” tajemniczego kraju jest ważnym wspólnikiem gospodarczym wielu państw. Głównym partnerem handlowym Białorusi pozostaje Rosja, na szóstym miejscu natomiast pojawia się Polska. Jako bliscy sąsiedzi nasza współpraca objawia się w wielu branżach. Potencjał współpracy natomiast jest daleki od wyczerpania. Białoruś jest bardzo dobrym miejscem na wszelkie możliwe inwestycje. Biznes na Białorusi jest znakomitym punktem na rozwój, ponieważ pozwala firmom na dostanie się do szybko rozwijających się rynków Unii Europejskiej, takich jak Rosja, Ukraina, Kazachstan.

Drugim powodem, tego, iż warto postawić na ten kraj w celu rozwoju biznesowego są korzystne warunki dla firm zagranicznych. Warunki ekonomiczne w działalności gospodarczej w sześciu wolnych strefach ekonomicznych (0 % – podatek dochodowy w przeciągu 5 lat; 10%-VAT).

Kolejnym powodem na inwestycje w Białorusi jest rozwinięta infrastruktura transportowa i logistyczna, rozbudowane sieci transportu kolejowego, drogowego, lotniczego. Białoruś na dodatek leży w bardzo korzystnej lokalizacji, posiada rozwinięty system logistyczny, oraz produkcyjny.

Następnym istotnym czynnikiem jest wykwalifikowana siła robocza. Kraj ten posiada pracowitych i dobrze wykwalifikowanych pracowników, dzięki czemu rozwój biznesu może być łatwiejszy.

Dużym ułatwieniem jest również wysoki poziom rozwoju przemysłu i usług, co umożliwia specjalistom skutecznie pracować we wszelkich gałęziach przemysłu, na przykład odzieżowym, rolniczym, biotechnologicznym.

Administracja białoruska dodatkowo jest przychylnie nastawiona na inwestorów.

Według danych na dzień dzisiejszy w Białorusi zarejestrowanych jest około 500 przedsiębiorstw polskich lub z polskim kapitałem, natomiast aktywnie funkcjonuje około 380.

Państwo to uchodzi za świetnie zorganizowane oraz uporządkowane, przyszłościowe, solidne i uczciwe, co stanowi tylko dobrą zachętę do zakładania biznesu w tamtym rejonie. Pomimo że na Białorusi w biznesie używa się języka rosyjskiego i coraz częściej angielskiego. Mieszkańcy tego kraju mają inny stosunek do pojęcia czasu niż Polacy. Dla nich czas „biegnie wolniej”. My natomiast żyjemy w szybko kręcącym się świecie. Pojawia się więc swoista bariera kulturowa która może być oceniana jako nieistotna i błaha, z drugiej jednak strony dochodzi do pewnego rodzaju konfliktu między dwoma stronami.

Nie pomaga w tym również utarty schemat społeczeństwa polskiego o biedzie panującej za wschodnią granicą. Zaproszenie polskiemu biznesowi złożono w Mińsku podczas spotkania wicepremiera z białoruskim przywódcą rok temu. W ubiegłym roku inwestycje bezpośrednie wyniosły 200 mln dolarów i niemal tyle samo – w ciągu pierwszej połowy tego roku. Polskie firmy są gotowe aktywnie uczestniczyć w prywatyzacji, ale wciąż czekają na zgodę ze strony białoruskiego rządu. Białorusini pracują już w co dziesiątej wielkiej polskiej firmie. Zdobyli na tyle dobre rekomendacje, że niektórzy pracodawcy szukają właśnie pracowników z Białorusi.

Białoruś to kraj obfitujący w różnorodne zwyczaje i tradycje, które choć często bliskie kulturze polskiej, mają też wiele odrębnych cech. Dlatego pierwszym wizytom towarzyszy zdziwienie i zaskoczenie, że drogi są dobre, panuje porządek i czystość, sklepy są pełne towarów, a ceny żywności często wyższe niż w Polsce. Wyroby przemysłu lekkiego są wysokiej jakości, a ich ceny niższe i że potencjał gospodarczy kraju wcale nie jest taki mały, jak się powszechnie sądzi w Polsce. Wbrew powszechnym opiniom społeczeństwo – o podobnej kulturze i mentalności – jest przyjazne Polakom.

I choć wydaje się, że kultura społeczeństwa Białoruskiego nie różni się zbytnio od Polskiego, jak np. małżeństwo jest dobrowolnym wyborem młodych ludzi, język białoruski jest bardzo podobny do polskiego, to można wyróżnić pewne aspekty.

Role płciowe na Białorusi są bardzo tradycyjne. Mężczyźni uważani są za płć silniejszą, w związku z czym powinni zarabiać na chleb, podczas gdy kobiety zobowiązane są dbać o dom i dzieci. Mężczyźni zajmują niemal wszystkie wysokie pozycje w różnych sferach ekonomii i polityki. Kobiety są najmniej chronioną grupą socjalną na rynku pracy.

Tożsamość narodowa połączona jest symbolicznie z dwoma znaczącymi momentami w białoruskiej historii. Oficjalnie święto narodowe, upamiętniające wyzwolenie Mińska przez sowieckie oddziały w 1944 roku, obchodzone jest 3 lipca. Dla niektórych Białorusinów natomiast prawdziwym narodowym świętem jest 25 marca. 25 marca 1918 r. rozpoczęła się trwająca do grudnia secesja Białorusi od bolszewickiej Rosji.

Polacy i Białorusini są sobie bardzo bliscy – żyliśmy w jednym państwie, tak samo ucierpieliśmy w XX wieku, mamy wspólnych bohaterów historycznych i wspólne wyzwania na przyszłość. Na Białorusi mieszka polska mniejszość, a w Polsce – białoruska diaspora. Konieczne jest dalsze rozwijanie współpracy między poszczególnymi regionami naszych krajów, miastami, organizacjami publicznymi, kulturalnymi i sportowymi.

Musimy korzystać z bogactwa kontaktów transgranicznych. Współpraca transgraniczna mogłaby przyczynić się do rozwoju biednych regionów Białorusi i Polski. Są to małe miasteczka, w których znajdują się upadające przedsiębiorstwa przemysłowe, a także duża liczba wsi. Współpraca transgraniczna Polski i Białorusi opiera się na ratyfikowanej przez władze RP Europejskiej Konwencji Ramowej o Współpracy Transgranicznej między samorządami i władzami terytorialnymi. To wszystko jest naszym wspólnym, białorusko-polskim zadaniem.